

Balos 4, 4290 TRŽIČ

Tel.: 04 592 38 83

STRATEGIJA RAZVOJA KNJIŽNICE DR. TONETA PRETNARJA ZA OBDOBJE 2021-2025

Pripravila: Marinka Kenk-Tomazin, direktorica

Tržič, 2021

Soglasje Sveta zavoda Knjižnice dr. Toneta Pretnarja dne 29. 6. 2021

1. Vsebina

1.	Vsebina	2
2.	UVOD	3
3.	IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO STRATEGIJE	3
4.	POSŁANSTVO KNJIŹNICE	4
5.	VIZIJA	4
6.	OCENA STANJA	5
6.1.	Prebivalstvo v Občini Tržič	5
6.1.1.	Prebivalstvo po starostnih skupinah	6
6.1.2.	Prebivalci, ki se bodo upokojevali do 2030	7
6.1.3.	Delež tujega prebivalstva	7
6.1.4.	Delež zaposlenih, nezaposlenih za obdobje 2011-2020	8
6.1.5.	Prebivalstvo po izobrazbi	8
6.1.6.	Delež članstva knjižnice, posebej za starostno skupino do 15 let	10
6.2.	Sredstva za delovanje knjižnice (Ministrstvo za kulturo (MIK), občina, lastna), s prikazom deležev in na prebivalca za desetletno obdobje	13
6.3.	Drugi kazalniki 2011-2020, ki kažejo delovanje knjižnice (obseg knjižnične zbirke, prirast, obisk za izposojajo, obisk dogodkov, izposoja ...)	14
6.3.1.	Obseg knjižnične zbirke in prirast gradiva	14
6.3.2.	Sredstva za nakup gradiva	15
6.3.3.	Obisk za izposojajo gradiva	16
6.3.4.	Izposoja gradiva	16
6.3.5.	Dogodki, obisk dogodkov	17
7.	STRATEŠKI CILJI IN USMERITVE, DEJAVNOSTI ZA DOSEGANJE USMERITEV IN CILJEV	18
8.	TVEGANJA ZA REALIZACIJO STRATEŠKEGA NAČRTA	21
9.	POVZETEK	23

V skladu s 35. členom Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo (uradno prečiščeno besedilo ZUJIK-UPB/1 (UL RS, št. 77/07, 56/08, 4/10, 20/11 in 111/13) in 11. členom Odloka o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnice dr. Toneta Pretnarja (UL RS, št. 73/03) sprejema direktorica javnega zavoda

STRATEŠKI NAČRT KNJIŽNICE DR. TONETA PRETNARJA ZA OBDOBJE 2021–2025

2. UVOD

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja je javni zavod, ustanovljen leta 1961, za zadovoljevanje bralnih, splošno izobraževalnih, študijskih, kulturnih, prostočasnih potreb občanov in občank Tržiča. Svojo dejavnost od leta 1975 izpolnjuje tudi s potujočo knjižnico (bibliobusom) in tako zajema vse prebivalce Tržiča, okoli 15.000, od katerih je včlanjenih v knjižnico okoli 20%.

Ob izposoji gradiva, ki je osnovna naloga vsake knjižnice, opravlja tudi bogato, razvejano in raznoliko bibliopedagoško in biblioandragoško dejavnost za otroke in odrasle. Izvede tudi več kot 400 dogodkov in različnih dejavnosti letno in z njimi zajame več kot 7.000 obiskovalcev. Prepričani smo, da znatno prispevamo k večji splošni razgledanosti občanov, njihovemu kvalitetnejšemu življenju, k širini razmišljanja in demokratičnemu odločanju in večji razvitosti in osveščenosti lokalnega okolja.

Pomenu splošne knjižnice v njenem okolju zgovorno pritrdijo rezultati Ankete (junij 2020), ko smo lokalno okolje, uporabnike in neuporabnike knjižnice, vprašali, kakšen imajo odnos do branja, knjig, knjižnice. 100 % (556 anketirancev) jih meni, da so knjižnice potrebne za ljudi, 84 oz. 81 %, da branje deluje terapevtsko, sprostitveno in prinaša znanje. Razen 1% se vsi strinjajo, da je obiskovanje knjižnic pomembno za (boljši) razvoj otrok. 3 % anketiranih, ki že dolgo niso obiskali knjižnice, bi jo obiskovali, če bi bila bolj sodobna (33 %), imela prostor, da bi se v njej lahko družili (33 %), imeli kje parkirati (56 %) in imeli boljši izbor gradiva (56 %). 87 % anketiranih ve, kaj vse knjižnica poleg izposoje dela oziroma katere storitve še ponuja. Od knjižnice pa v 92 % pričakujejo odličen izbor gradiva, 77 % ustrezen prostor in parkirišča, 52 % ustrezno količino izvodov, 54 % sposobne bibliotekarje in 13 % daljši čas odprtosti.

Snovanje in uresničevanje strategije knjižnice bo zato oblikovano na temeljnih izhodiščih, da je knjižnica potrebna in pomembna za ljudi v vseh starostnih obdobjih, da je njen temelj dobro oblikovana knjižnična zbirka, da bo zagotavljala enake možnosti dostopa in uravnoveženosti razpoložljivih virov ter da bo (p)ostajala sodobna, v skladu z neizmernimi, bliskovitimi spremembami in potrebami družbe. Temu in potrebi, da se razreši dolgoletna prostorska stiska knjižnice, bo v času veljavnosti tega strateškega načrta namenjenih največ pozornosti in naporov.

Vse bo temeljilo na veljavni knjižničarski zakonodaji, standardih, pravilnikih in ostali zakonodaji, ki zavezuje delo javnih zavodov.

3. IZHODIŠČA ZA PRIPRAVO STRATEGIJE

- Zakon o knjižničarstvu (UL RS št. 87/2001 z dne 8. 11. 2001 ter spremembe in dopolnitve UL RS 96/02 ter 92/15 z dne 4. 12. 2015),
- Zakon o uresničevanju javnega interesa na področju kulture (UL RS 77/07-UPB, 56/08, 4/10, 2011 in 111/13)
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (UL RS št. 29/03),

- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (UL RS št. 73 z dne 29. 7. 2003 in 70/2008 z dne 11. 7. 2008), (nov dokument v nastajanju – veljaven predvidoma od 2022)
- Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah (UL RS št. 88 z dne 11. 9. 2003),
- Nacionalni program za kulturo 2014-2017, Ljubljana, Ministrstvo za kulturo, 2014,
- Slovenske splošne knjižnice za prihodnost. Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2013-2020, Grosuplje, Združenje splošnih knjižnic Slovenije
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018/2028), Ljubljana, Nacionalni svet za knjižnično dejavnost,
- Odlok o ustanovitvi javnega zavoda Knjižnice dr. Toneta Pretnarja (UL RS, št. 73/03),
- Izhodišča za pripravo dokumenta Strategija razvoja splošnih knjižnic za obdobje 2021-2025, (Združenje splošnih knjižnic),
- Nabavna politika Knjižnice dr. Toneta Pretnarja, 2019.

4. POSLANSTVO KNJIŽNICE

Poslanstvo knjižnice upošteva sodobno mednarodno bibliotekarsko stroko in nacionalno strokovno dogovorjeno poslanstvo splošnih knjižnic. Pri tem stremimo:

- (p)ostati središče za čim večjo dostopnost knjižničnega gradiva in informacij
- povečevati svojo aktivno vlogo pri vseživljenjskem razvijanju bralne kulture
- prispevati k razvoju demokratičnega mišljenja in visokih meril sodobne informatizirane družbe
- prispevati h kulturni in socialni dobrobiti v smislu izenačevanja izobraževalnih, informacijskih, socialnih in drugih zmožnosti prebivalcev našega okolja
- povečevati skrb za ohranjanje lokalne pisne kulturne dediščine

Vse to podpira

1. povezanost slovenskih splošnih knjižnic v enoten knjižnično informacijski sistem, ki se zagotavlja z vzajemno bibliografsko bazo podatkov (cobib) in servisom (cobiss), osrednjih območnih knjižnic, Združenja splošnih knjižnic, NUK-a, stanovskih združenj (DBG in ZBDS),

kar zagotavlja

2. uveljavljanje uspešnosti knjižnice kot koristi/pridobitev za uporabnika. Knjižnica naslavlja določeno uporabnikovo potrebo, vpliv knjižničnih storitev na uporabnika se kaže tako, da posameznik doseže spremembo, napredek v svojem znanju, veščinah, odnosu, vedenju ali statusu, h kateri prispevajo storitve knjižnice.

3. prizadevanje, da knjižnica s svojim ciljnim delovanjem prispeva k uresničevanju vizije lokalne skupnosti, ker pozna lokalno okolje in izzive lokalne skupnosti, kar temelji na analizi potreb.

5. VIZIJA

Pri udejanjanju poslanstva nas vodi usmeritev v **odličnost** tako, da bomo prepoznani in uveljavljeni po:

- prispevku k vseživljenjskemu učenju in ustvarjalnosti, posebej prispevku k povečevanju bralne pismenosti
- zagotavljanju enake možnosti dostopa in uravnoveženosti razpoložljivih virov ter tako ustvarjanju zaupanja in vključenosti obstoječih in novih, potencialnih uporabnikov knjižnice, še posebej pa otrok in mladine, starejših ter tistih, ki zaradi različnih razlogov, tudi socialno ekonomskih, niso del (dnevne) migracije

- knjižnici kot fizičnem prostoru – kjer je v ospredju uporabnik s potrebami, ki jih od njega zahtevajo nenehne spremembe v družbi. Tako bomo kot sodobna splošna knjižnica za lokalno skupnost njena dnevna soba, prostor srečevanj, druženja, (vseživljenjskega) učenja, omogočali socialno vključenost, medgeneracijska srečanja ... in varen fizični javni prostor
- knjižnici kot virtualnem prostoru, saj je zaradi razvoja informacijske tehnologije čedalje pomembnejša virtualna knjižnica in delovanje v različnih družabnih omrežjih
- knjižnici kot aktivnem dejavniku v družbenem okolju s krepitvijo obstoječih in vzpostavljanjem novih partnerstev
- prilagodljivosti, odzivnosti glede na potrebe v lokalni skupnosti ter izkoriščanju priložnosti v negotovem okolju (razvoj, ko/da v pravem trenutku zagrabimo pravo stvar)
- razvijanju strokovne usposobljenosti in kompetentnosti zaposlenih
- prizadevanju in aktivnostih za zagotovitev novih, sodobnih knjižničnih prostorov – nove knjižnice

6. OCENA STANJA

Vsako načrtovanje, strategija razvoja pa sploh, temelji na poznavanju predhodnega gibanja ključnih parametrov. Ključne tabele prikazujejo demografijo, socialno-ekonomske kazalnike in ključne kazalnike delovanja knjižnice s trendi za:

- a) prebivalstvo za obdobje od 2011–2020 in po starostnih skupinah
- b) delež tujega prebivalstva za enako obdobje
- c) delež zaposlenih, nezaposlenih za enako obdobje
- d) delež delovno aktivnih skupno in po izobrazbi za enako obdobje
- e) delež aktivnega članstva knjižnice, posebej za starostno skupino do 15 let (osnovnošolci) ter na novo vpisani za obdobje 2011-2020
- f) sredstva za delovanje knjižnice (MIK, občina, lastna, s prikazom deležev financirjev in na prebivalca) za enako obdobje
- g) drugi kazalniki od 2011 dalje, ki kažejo delovanje knjižnice in za katere se želi ugodne trende do 2025 (obseg knjižnične zbirke, obisk, izposoja...)

6.1. Prebivalstvo v Občini Tržič

Zajem podatkov na 1. 1. in 1. 7. v posameznem letu prinese razlike za 40 - 70 prebivalcev. V obdobju desetih let je število prebivalcev Tržiča padlo pod 15.000, vendar se je po letu 2018, ko je število najnižje, trend obrnil navzgor in sredi leta 2020 spet preseže 15.000.

leto	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tržič: število prebivalcev	15.313	15.207	15.174	15.086	15.016	14.932	14.872	14.870	14.766	14.880	15.003

Proaktivna knjižnica univerzalno dogovorjeno poslanstvo splošne knjižnice unikatno uresničuje glede na potrebe njene lokalne skupnosti.

Statistični podatki za leto 2019 kažejo, da je po površini (155 km²) in po številu prebivalcev Občina Tržič na 36. mestu med slovenskimi občinami, gostota naseljenosti je 96 prebivalcev na km² površine občine (Slovenija 103 prebivalca na km²), obiskovanje oddaljenejših krajev z bibliobusom ostaja pomembno za namen oskrbe z gradivom in izenačevanje možnosti.

Naravni prirast na 1.000 prebivalcev je bil v 2019 negativen -1,8 (Slovenija -0,6). Povprečna starost občanov je bila 44,4 leta (Slovenija 43,4 leta), povprečna starost prebivalcev Tržiča se dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji (indeks staranja - na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 151 oseb, starih

65 let ali več (v Sloveniji 133). To nakazuje potrebo po nadaljevanju storitve knjiga na dom, vodenje bralnih krožkov (v domu starostnikov), usmerjen nakup gradiva z večjimi črkami, predavanja z ustrežno tematiko.

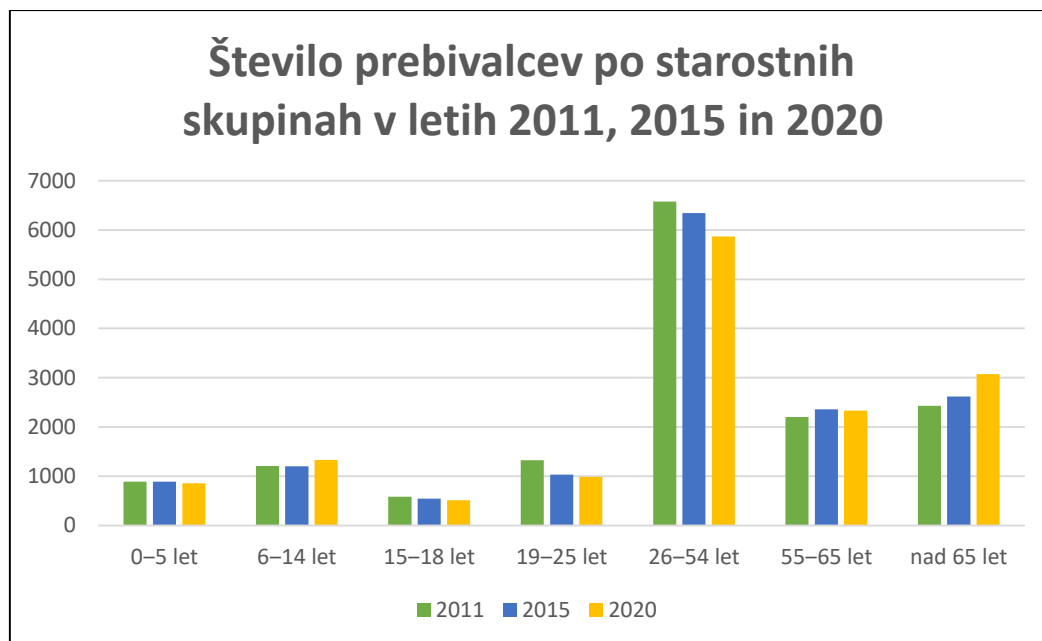
V občini so delovali 3 vrtci, obiskovalo pa jih je 553 otrok. Od vseh otrok v občini, starih od 1-5 let, jih je 79 % vključenih v vrtec (Slovenija 81 %). V tržiških osnovnih šolah se izobražuje več kot 1.200 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 480 dijakov, to so dnevni migranti, ki koristijo storitve knjižnic izven domačega kraja. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo 30 študentov in 7 diplomantov (Slovenija povprečno 37 študentov in 8 diplomantov).

Med osebami v starosti 15–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) je bilo približno 68 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih) (Slovenija 66 %).

<https://www.stat.si/obcine/sl/Municip/Index/188>

6.1.1. Prebivalstvo po starostnih skupinah

Starost/Leto	2011	2015	2020
0–5 let	887	889	857
6–14 let	1206	1202	1332
15–18 let	585	547	511
19–25 let	1325	1033	987
26–54 let	6576	6345	5870
55–65 let	2199	2334	
nad 65 let	2429	2620	3070
skupaj	15207	14994	14961

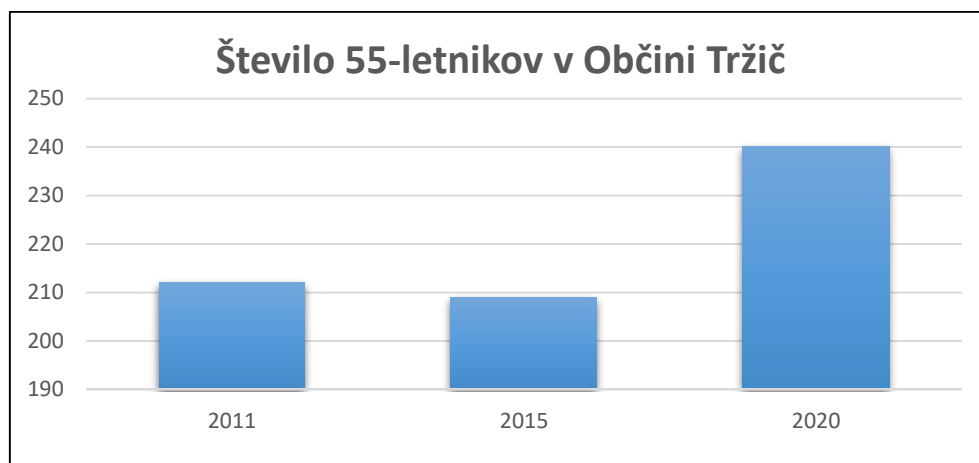
Delež starejših od 65 let se je v desetletnem obdobju povečal za 26,39 %, delež otrok do 15. leta pa je nižji za 3,5 %. Generaciji 65+ bomo namenjali povečano pozornost – pri izboru gradiva, vsebini večernih

dogodkov, za informacijsko komunikacijsko izobraževanje ... Naša osredotočenost bo sicer veljala vsem starostnim skupinam, da jih privabimo med obiskovalce knjižnice in bralce.

6.1.2. Prebivalci, ki se bodo upokojevali do 2030

Starost/Leto	2011	2015	2020
55 let	212	209	240

Leta 2020 je delež 55 letnikov 13 % višji kot 2011, v deležu od celotne populacije predstavljajo 1,6 %. Ti bodo v naslednjih devetih letih prešli med upokojevence in se bodo vključevali na različnih področjih, tudi v knjižnične dejavnosti. Temu trendu bo treba prilagoditi dejavnost knjižnice in funkcionalnost njenih prostorov, kar bo izvedljivo le z novo prostorsko umestitvijo, kjer bo zagotovljeno dvigalo in dovolj parkirnih mest.

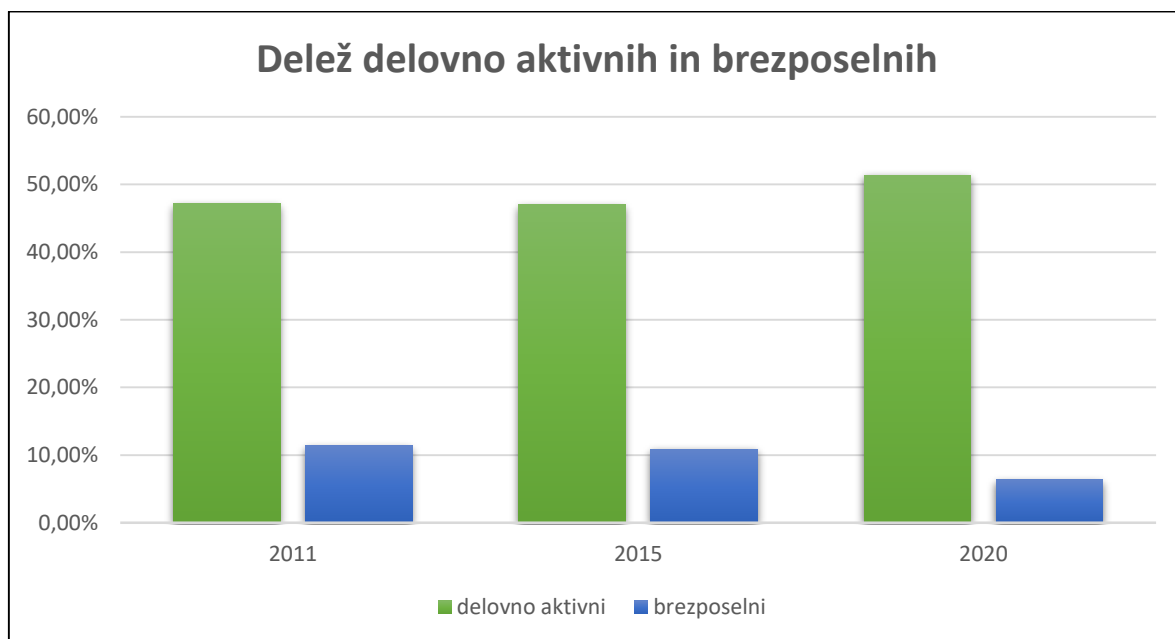
6.1.3. Delež tujega prebivalstva

Občina	Delež tujih državljanov med prebivalci (%)	
Tržič	2010	2019
	3,0	4,6

Delež tujega prebivalstva je še vedno nižji od slovenskega povprečja za leto 2020 (7,5 %). Vseeno se je v desetletnem obdobju povečal za več kot polovico, kar nam narekuje povečanje pozornosti tej skupini potencialnih uporabnikov. Velik delež predstavljajo državljani albanske narodnosti, medsebojno jezikovno razumevanje je težje kot v primeru priselitve državljanov s Hrvaške, Bosne, Srbije, ostalih evropskih držav. V mnogih primerih v občini ostanejo krajšo dobo, nato se odpravijo drugam za delom. Knjižnica je v lokalnem okolju prepoznana kot javni zavod, ki povečuje možnost neformalnega vključevanja, integracije in ponudnica pomoči pri premagovanju jezikovnih oziroma bralnih težav. Po potrebi pripravi tematske večere predstavitev posameznih narodnih skupnosti, omogoči vodeno možnost zbiranja.

6.1.4. Delež zaposlenih, nezaposlenih za obdobje 2011-2020

Status/Leto	2011	2015	2020
delovno aktivni	47,20%	47%	51,40%
brezposelni	11,40%	10,90%	6,40%

Stanje brezposelnega prebivalstva je v zadnjih petih letih padlo za 4,5 %, v enaki meri je narasla zaposlenost. Zaposlenost prinaša večjo socialno vključenost, občutke vrednosti in varnost. Tudi največ članov v knjižnici je iz skupine zaposlenih. Članstvo in obisk knjižnice teh dveh skupin načrtujemo povečati za 20 %.

Za nezaposlene bo knjižnica še naprej varen brezplačen prostor z možnostjo dostopa do interneta, ponudnik pridobivanja znanj za uporabo digitalnih medijev in platform. S tematskimi predavanji o možnostih in izzivih, odprtosti za poslovne ideje, bo knjižnica v interakciji s to skupino, blažilec ekonomskih in socialnih razlik.

6.1.5. Prebivalstvo po izobrazbi

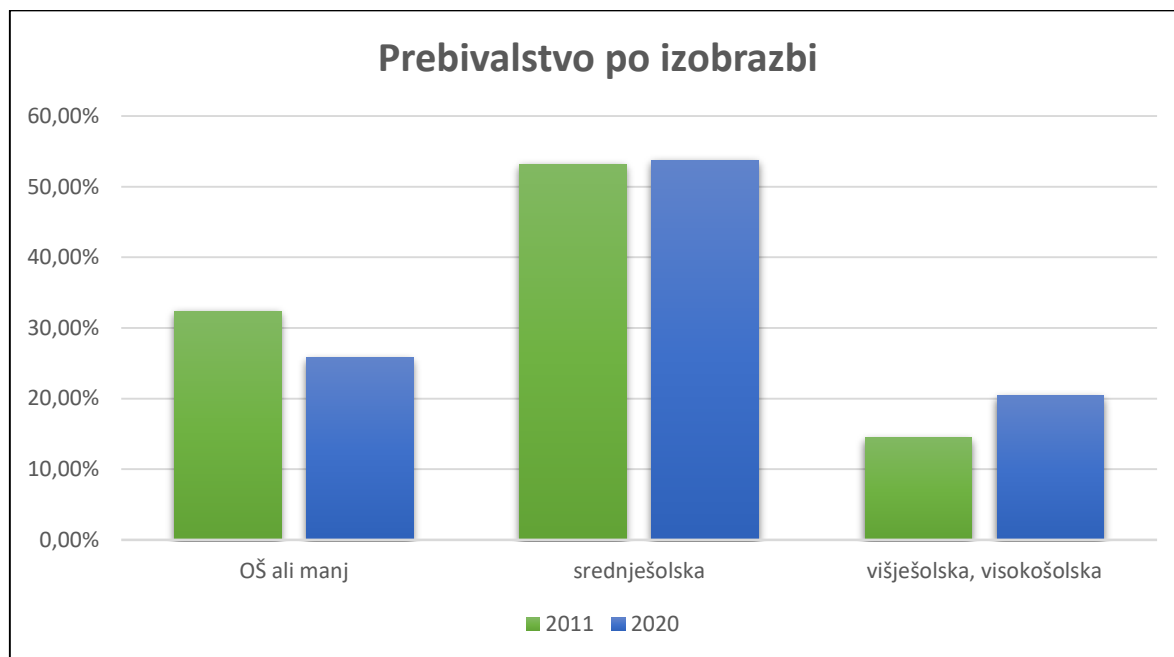
Tržič- izobrazba – v številkah	OŠ ali manj	srednješolska	višješolska, visokošolska
2011	4.242	6.974	1.898
2020	3.302	6.864	2.606

Tržič – izobrazba – v deležih	OŠ ali manj	srednješolska	višješolska, visokošolska
2011	32,35%	53,18%	14,47%

2020 25,85% 53,74% 20,41%

Slovenija - izobrazba	OŠ ali manj	srednješolska	višješolska, visokošolska
2011	29,16%	53,35%	17,49%
2020	22,67%	52,84%	24,49%

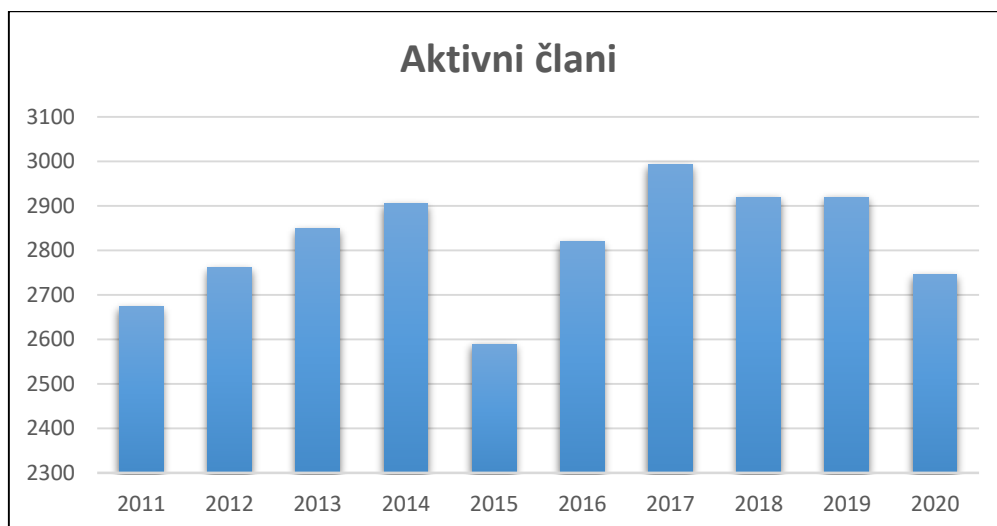
Izobrazbeni nivo je eden od elementov, ki narekuje, kako načrtovati razvoj knjižnice in njenih dejavnosti. Delež prebivalcev Tržiča, ki so dosegli višješolsko/visokošolsko izobrazbo, se je v desetletnem obdobju zvišal za 6 % in zavzema 20,41 %, vendar je še vedno 4 % nižji kot v slovenskem povprečju (Slovenija 24,49 %). Ljudi samo z osnovnošolsko izobrazbo je za 6,5 % manj in sicer 25,85 %, še vedno pa 3 % več kot v Sloveniji (Slovenija 22,67 %).

Pričakujemo lahko, da se bo tudi Tržič (pri)bližal slovenskemu povprečju, da bo prebivalcev samo z osnovnošolsko izobrazbo vse manj, kar je močno zaželeno, obenem pa da se bo višal delež ljudi z višjo in visokošolsko izobrazbo, kjer je treba ujeti razliko 4 %.

Izbor gradiva – tiskanega in elektronskega – je treba prilagoditi tudi najnižje izobraženim in skrbeti za razvoj njihove bralne in digitalne pismenosti, da se bodo povzpeli po bralni, izobrazbeni in socialni lestvici navzgor. Prav tako lahko pričakujemo uporabnike z večjimi in kompleksnejšimi iskalnimi zahtevami, ki bodo zahtevali tudi več časa, drugačno zahtevnost gradiva in prireditev.

6.1.6. Delež članstva knjižnice, posebej za starostno skupino do 15 let

leto	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Tržič: število prebivalcev	15.313	15.207	15.174	15.086	15.016	14.932	14.872	14.870	14.766	14.880	15.003
člani knjižnice v % od vseh prebivalcev	17,53	17,58	18,24	18,88	19,34	17,34	18,96	20,12	19,77	19,61	18,3
skupaj člani	2.685	2.673	2.762	2.849	2.904	2.589	2.819	2.992	2.919	2.918	2.745
člani do 15. let	1.063	1.005	1.034	1.014	1.110	931	1.107	1.325	1.354	1.220	886
člani do 15 let v % od vseh članov knjižnice	40	38	37	36	38	36	39	44	46	42	32

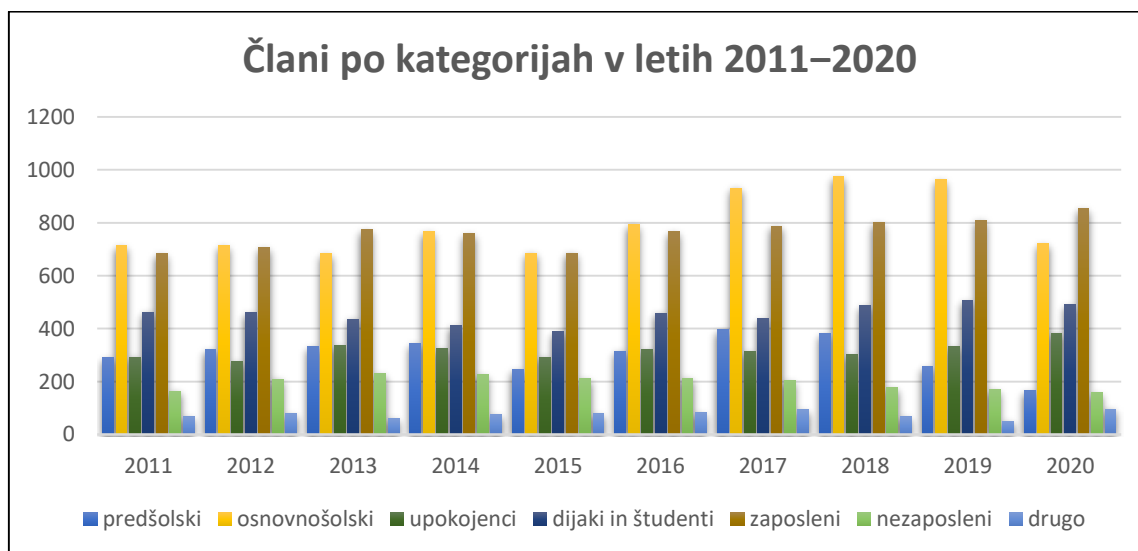
Podatki za desetletno obdobje knjižnice kažejo, da se je članstvo občanov občine Tržič v knjižnici gibalo med 17,5 in 20 %.

Od teh je delež otrok do 15. leta dosegel največ, 46 %, leta 2018, najpogosteje je bil pod 40 %. Osnovnošolci zadovoljujejo potrebe učnega procesa s šolskimi knjižnicami.

Razvojne usmeritve Standardov za splošne knjižnice v obdobju 2005 – 2017, 2018, so predvidevale 60 % članstvo v knjižnici za populacijo do 15. leta. Ker so šolske knjižnice pogosto močno omejene s

finančnimi sredstvi in posledično z nakupom gradiva, obiskovanje splošne knjižnice osnovnošolcem širi možnosti.

Leto	Aktivni člani	Predšolski	Osnovnošolski	Upokojenci	Dijaki in študenti	Zaposleni	Nezaposleni	Drugo
2011	2673	291	714	293	462	684	163	66
2012	2762	322	712	275	460	705	209	79
2013	2849	331	683	335	436	773	230	61
2014	2.904	344	766	324	411	758	225	76
2015	2589	246	685	293	390	685	211	79
2016	2819	315	792	319	459	767	213	82
2017	2992	395	930	313	437	787	204	93
2018	2919	380	974	303	487	799	178	66
2019	2919	256	964	332	505	809	170	51
2020	2745	165	721	384	491	854	159	95

Letna poslovna poročila knjižnice kažejo, da bi bil delež včlanjenih predšolskih otrok lahko višji, dosegel bi lahko 100 %, saj so storitve zanje brezplačne, vzgajanje bralca v tej dobi je temelj, na katerem se kasneje gradi. 79 % predšolskih otrok obiskuje vrtec in je permanentno deležnih knjižne in knjižnične vzgoje skozi obiske knjižničarjev v vrtcih, bralne maratone in obiske vrtčevskih skupin v knjižnici. 21 % otrok, ki ne obiskujejo vrtca, bo treba zjeti z drugimi, drugačnimi oblikami dejavnosti knjižnice, ob že obstoječem programu ur pravljic. Članstvo predšolskih otrok v knjižnici postavlja za izziv intenzivnejšo

komunikacijo z mladimi starši. Od njih je namreč odvisno, ali bodo najmlajši prišli do dobrega gradiva, uspešno pridobivali na predbralni pismenosti in usvojili navado obiskovati knjižnico.

Leto	Novi člani
2011	420
2012	460
2013	475
2014	396
2015	322
2016	323
2017	271
2018	275
2019	241
2020	172

Aktivno članstvo sestavljajo dolgoletni člani, ki jih je treba obdržati, in tisti, ki se vpišejo na novo. Oba segmenta zahtevata aktiven pristop in nagovarjanje/promocijo skozi aktualno knjižnično zbirko in program. Cilj bi bilo doseči slovensko povprečje, ki se giblje med 23 in 24 %, ima pa vsako lokalno okolje svoje specifičnosti, ena od tržiških je, da Tržič nima nobene srednje šole in se po 15. letu populacija usmeri v šole izven Tržiča in tudi v uporabo ostalih storitev izven lokalnega okolja.

Od 6.433 delovno aktivnega prebivalstva se jih 4.208 vozi na delo izven občine Tržič; torej 65,4 % vseh Tržičanov (lahko) opravi storitve (tudi obisk knjižnice) izven domačega kraja.

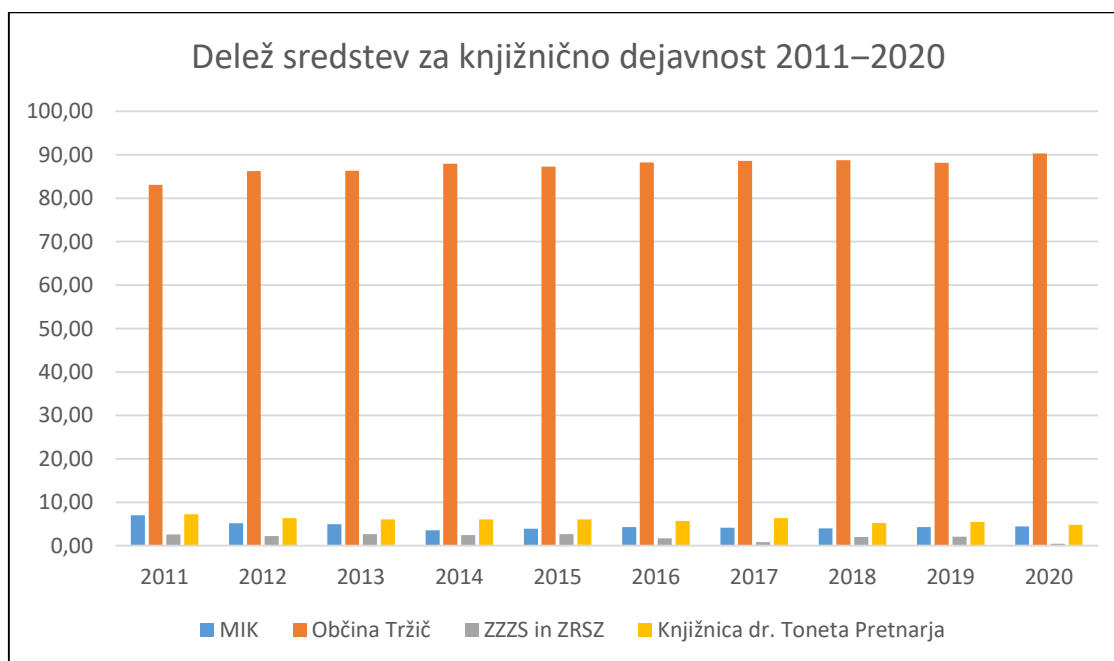
Upokojenci so segment, kjer kaže širiti oziroma preoblikovati knjižnične dejavnosti, s še več dogodki, ki se ujema z njihovimi interesi in zmožnostmi. Starostni razpon te skupine zajema mlajše, še zelo fizično in drugače aktivne upokojence do vse bolj upočasnenih in nemočnih.

6.2. Sredstva za delovanje knjižnice (Ministrstvo za kulturo (MIK), občina, lastna), s prikazom deležev in na prebivalca za desetletno obdobje

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MIK	25.369	18.009	18.083	12.548	13.830	15.020	15.360	15.147	17.383	18.213
OBČINA	299.434	301.673	313.979	310.726	308.483	307.571	328.969	334.052	355.616	370.594
ZZZS in ZRSZ	9.471	7.894	9.698	8.743	9.578	6.079	3.150	7.455	8.355	1.992
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	26.150	22.193	22.026	21.337	21.444	19.851	23.645	19.767	22.166	19.673
Skupaj	360.424	349.769	363.786	353.354	353.335	348.521	371.124	376.421	403.520	410.472

%

MIK	7,04	5,15	4,97	3,55	3,91	4,31	4,14	4,02	4,31	4,44
Občina Tržič	83,08	86,25	86,31	87,94	87,31	88,25	88,64	88,74	88,13	90,28
ZZZS in ZRSZ	2,63	2,26	2,67	2,47	2,71	1,74	0,85	1,98	2,07	0,49
Knjižnica dr. Toneta Pretnarja	7,26	6,35	6,05	6,04	6,07	5,70	6,37	5,25	5,49	4,79
št. prebivalcev	15.207	15.174	15.086	15.016	14.932	14.872	14.870	14.766	14.880	15.003
€ na prebivalca	23,69	23,05	24,11	23,53	23,66	23,43	24,96	25,49	27,12	27,36

Čeprav 55. člen Zakona o knjižničarstvu opredeli »prispevanje države k podpori usklajenemu razvoju knjižnične dejavnosti«, je prispevek države neopredeljen. V desetletnem obdobju se je financiranje Ministrstva za kulturo zmanjšalo za 2 % in znaša le še 5 % od vseh zagotovljenih sredstev za delovanje Knjižnice dr. Toneta Pretnarja.

Lastna sredstva knjižnice, pridobljena iz članarin itd., znašajo 5 %.

Glavnino knjižnične dejavnosti financira ustanovitelj in sicer zagotavlja sredstva za plače, materialna sredstva za tekoče poslovanje, investicijsko vzdrževanje in investicije, nakup knjižničnega gradiva in programska sredstva in sicer 90 %. V desetih letih se je delež občine zvišal za 7 %.

Letno za knjižnično dejavnost na prebivalca pride dobrih 27 €.

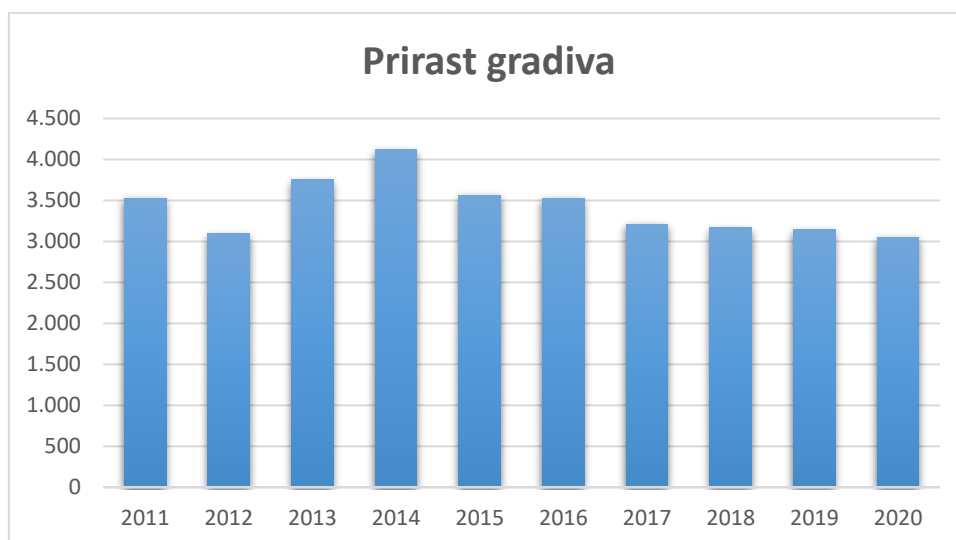
6.3. Drugi kazalniki 2011-2020, ki kažejo delovanje knjižnice (obseg knjižnične zbirke, prirast, obisk za izposojlo, obisk dogodkov, izposoja ...)

6.3.1. Obseg knjižnične zbirke in prirast gradiva

Leto	Prirast gradiva	Knjižnična zbirka
2011	3.528	69.906
2012	3.095	71.204
2013	3.759	72.997
2014	4.118	75.260
2015	3.566	76.732
2016	3.526	78.343
2017	3.212	79.725
2018	3.171	81.043
2019	3.139	82.631
2020	3.051	82.546

Ob prirastu se redno skrbi za odpis uničenega in neaktualnega gradiva.

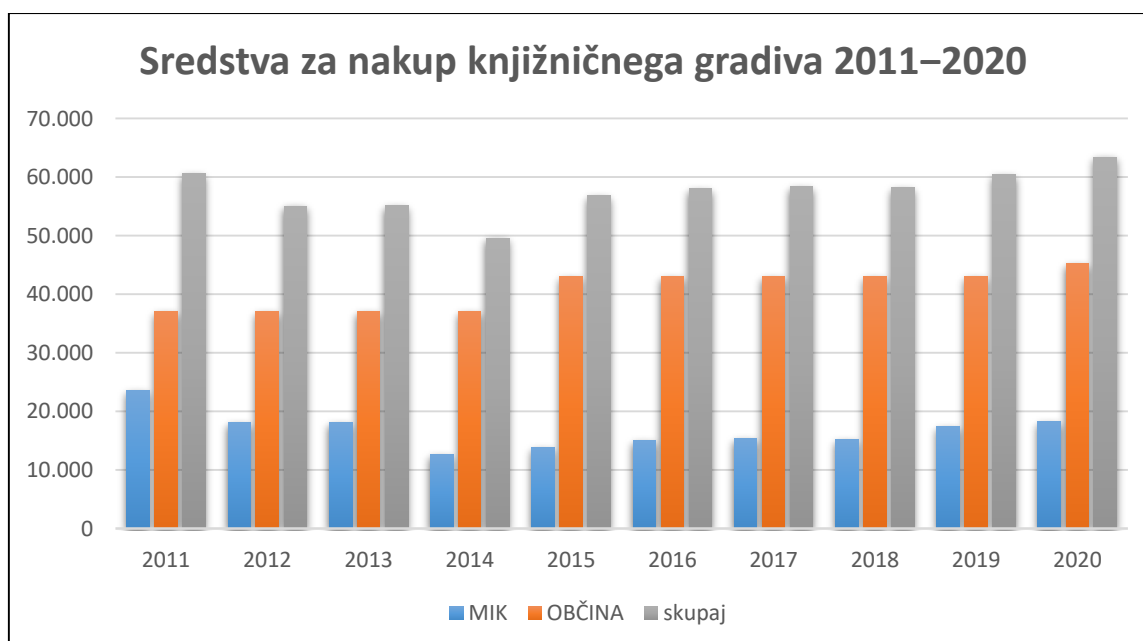

6.3.2. Sredstva za nakup gradiva

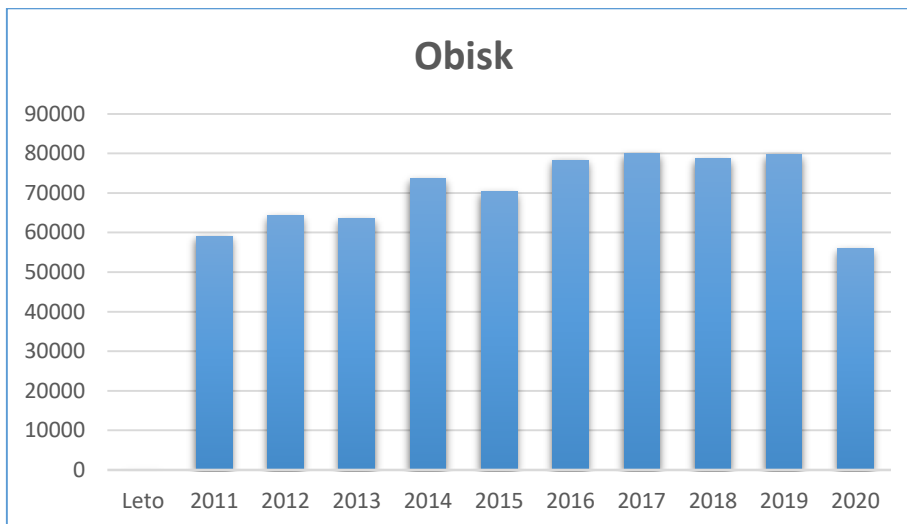
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MIK	23.570	18.009	18.083	12.548	13830	15.020	15.360	15.147	17.383	18.213
OBČINA	37.030	37.031	37.030,00	37.030	43.031	43.031	43.031	43.031	43.031	45.186
skupaj	60.600	55.040	55.113	49.578	56.861	58.051	58.391	58.178	60.414	63.399
%										
MIK	38,89	32,72	32,81	25,31	24,32	25,87	26,31	26,04	28,77	28,73
Občina Tržič	61,11	67,28	67,19	74,69	75,68	74,13	73,69	73,96	71,23	71,27

Ministrstvo za kulturo je zadnje desetletje močno zmanjševalo svoj delež sredstev za nakup gradiva, kljub ponovni rasti zadnji dve leti, je padec 10 %, prav za toliko pa se je povečal prispevek ustanovitelja Občine Tržič.

6.3.3. Obisk za izposojlo gradiva

Leto	Obisk
2011	59.090
2012	64.327
2013	63.479
2014	73.695
2015	70.276
2016	78.326
2017	79.948
2018	78.635
2019	79.610
2020	55.975

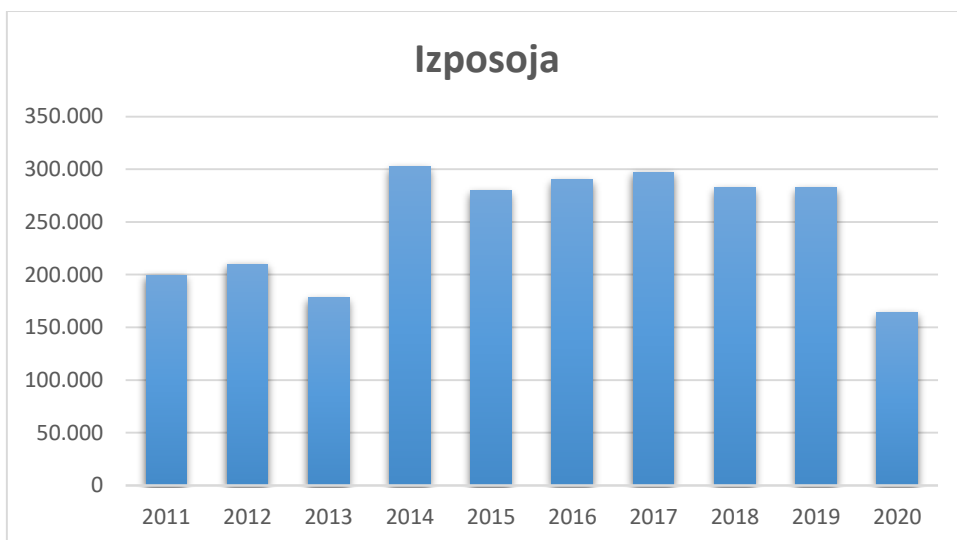

6.3.4. Izposoja gradiva

Leto	Izposoja
2011	199.602
2012	209.901
2013	177.914
2014	302.095
2015	279.718
2016	290.382
2017	297.183
2018	282.500

2019	282.764
2020	164.073

Izposoja gradiva se je ustalila na približno 280.000 enot letno (leto 2020 ni merodajno zaradi epidemije s Covid -19).

6.3.5. Dogodki, obisk dogodkov

Leto	Obisk dogodkov	Število dogodkov
2011	4.262	264
2012	4.720	236
2013	5.781	266
2014	5.987	342
2015	6.099	360
2016	6.040	371
2017	6.680	361
2018	7.082	409
2019	7.917	353
2020	3.089	155

Zajeti so dogodki in obisk dogodkov skupaj za odrasle in otroke. Povprečja na dogodek nismo izračunavali, ker gre za zelo različne dejavnosti, skupne razredov in v vrtcih so formirane, všteta so tudi individualna izobraževanja občanov, kjer je interakcija 1 na 1 (izobraževalec : izobraževanec).

7. STRATEŠKI CILJI IN USMERITVE, DEJAVNOSTI ZA DOSEGANJE USMERITEV IN CILJEV

USMERITVE	CILJI - splošni	CILJI – merljivi do 2025	DEJAVNOSTI ZA DOSEGANJE USMERITEV, CILJEV
1. Okrepitev delovanja na polju predbralne pismenosti otrok do 5 let	povečati vpis predšolskih otrok v knjižnico	Od 28 % vpisanih predšolskih otrok v knjižnico priti na 75 %	Bralni maratoni; družinsko branje; predavanja za starše otrok v vrtcih; promocijske kampanje
2. Nadaljevanje in širjenje programa na stopnji bralne pismenosti šoloobveznih otrok od 6 do 14 let	Povečati srečanja za širjenje bralne pismenosti	1 srečanje z uspešnim IN Slovincem razširiti na več srečanj; Tačke pomagačke iz 2 srečanj mesečno razširiti na 3; Kobi iz 4 srečanj mesečno na 6 50 % več srečanj z osnovnošolci; 50 %	Kobi, Tačke pomagačke -pomočnika za premagovanje težav pri branju; gradivo za dislektike; srečanja z "in" mladimi uspešnimi ustvarjalci, športniki, glasbeniki, poslovneži (poistovetenje, ideali); ponudba biografskih del; še večja naveza z osnovnimi šolami

Strateški načrt Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za obdobje 2021-2025

USMERITVE	CILJI - splošni	CILJI – merljivi do 2025	DEJAVNOSTI ZA DOSEGANJE USMERITEV, CILJEV
		povečanje programa Beremo s Tačkami pomagačkami, 50 % povečanje Kobija;	
3. Aktivno vstopanje med mladostnike (od 15-18 let)	Povečati obisk knjižnice in članstvo; vzpodbuditi jih v aktiven odnos do knjižnice	V starosti 15-25 let (dijaki in študentje) povečati članstvo iz 32 % na 50 %	Prepoznati vplivnike v tej generaciji in jih vključiti v program; močnejša zastopanost čtiv za šolsko branje; vključiti mladostnike v načrtovanje dejavnosti, prostorov za novo knjižnico; razvijati storitve na spletu - izmenjava bralnih izkušenj; vstopiti z branjem v kak večji športni klub; IK tehnologija - prisluhniti njihovem znanju, idejam
3.1. Mladi do 25 let	Povečati obisk knjižnice in članstvo; vzpodbuditi jih v aktiven odnos do knjižnice	V starosti 15-25 let (dijaki in študentje) povečati članstvo iz 32 % na 50 %	Spoznati potrebe in kupiti študijsko gradivo za posamezne študijske programe; ankete; povezovanje s KTS
4. Povečevanje bralne pismenosti odraslih	Povečati članstvo in obisk dogodkov; aktivno državljanstvo, izobražen, razmišljujoč posameznik; pripadnost knjigi in knjižnici	Članstvo generacije 26-54 let povečati iz 19 % na 40 %; obisk dogodkov za 20 %	Aktivirati njihove pobude za nakup gradiva, izvedbo dogodkov
5. Povečevanje bralne in IKT pismenosti generacije 65+	Bralno in digitalno opolnomočenje prebivalcev - za uporabo najnovejših tehnologij in zmanjševanje digitalne vrzeli; vključujoča informacijska družba; knjižnica kot vodja skupnosti v digitalnem učenju	100 % povečati ponudbo individualnih izobraževanj, 50 % povečati skupinska izobraževanja	Individualna in skupinska izobraževanja za uporabo spletnih okolij, digitalnih orodij in portalov
6. Krepitev poznavanja in zavedanja pomena dr. T. Pretnarja in lokalne dediščine	Povečati ponos na lokalno zgodovino, domači kraj, domače ljudi	2 dogodka na leto v povezavi s T. Pretnarjem; obisk petošolcev z Zgodbami o Tonetu	Obeleževanje obletnic T. Pretnarja; poučevanje osnovnošolcev o pomenu T. P.; slikanice z domoznansko vsebino; domoznanski tematski večeri, predstavitve domačih ljudi
6.1. Domoznanstvo	Ohranitev lokalne dediščine za prihodnost; krepitev ponosa na lokalno okolje	Najmanj 2 (raziskovalna) domoznanska večera	Zbiranje (pisnega) gradiva lokalnih avtorjev, terenski zapisi; obveščanje, kako pomembno je pošiljati gradivo društev, zavodov, posameznikov v knjižnico; obiskovati "zavezance" za gradivo na terenu
7. Pridobivanje/nakup raznovrstnega gradiva	Pridobiti nove generacije članov, vseh izobrazbenih, starostnih struktur ...	Številčno in finančno obdržati prirast novega gradiva - 3.000 do 4.000 enot letno	Hitro vključevanje knjižnih idr. novosti; vključevanje ponudbe novih nosilcev: e-knjiga, zvočna knjiga itd.

Strateški načrt Knjižnice dr. Toneta Pretnarja za obdobje 2021-2025

USMERITVE	CILJI - splošni	CILJI – merljivi do 2025	DEJAVNOSTI ZA DOSEGANJE USMERITEV, CILJEV
8. Nadaljevati z zagotavljanjem mobilnega fizičnega prostora - Knjiga na dom in potujoča knjižnica	Enake možnosti za vse - 26 postajališč potujoče knjižnice; zagotoviti dostopnost knjižnice in gradiva vsem prebivalcem	26 postajališč, leta 2025 nakup novega bibliobusa	Preverjanje primernosti postajališč bibliobusa; nova izposojevališča pred večjimi zaposlovalci; promocija obeh dejavnosti; hitra odzivnost
9. Nadaljevati z literarnimi dogodki, predstavitvami avtorjev in gradiva, predavanji	Vseživljenjsko učenje; najboljši pripeljani v lokalno okolje; promocija avtorjev in njihovih del; povečanje bralne kulture	20 % povečanje obiskovalcev na dogodek - glede na povprečje zadnjih let (30)	Aktivno poznavanje širšega okolja, pomembnih ljudi; poznavanje potreb lokalnega okolja; sodelovanje s (potencialnimi) uporabniki knjižnice; analize potreb okolja
10. Okrepiti elektronske storitve knjižnice	Samostojen uporabnik; ostati v toku s časom	90 - 100 % vključiti možnosti, ki jih ponuja Cobiss, za opravljanje storitev na daljavo	Uvajanje novih Cobiss storitev; notranji in zunanji knjigomati, vračalniki gradiva; naprave za samostojen prevzem rezerviranega gradiva
11. Povečati dostopnost knjižnice	Ustrezen (daljši) čas odprtosti	Iz 9 ur dnevno na 10 - 11 ur	Primeren dostop do knjižnice, parkirišča - v primeru nove lokacije; daljši poslovni čas na novi lokaciji
12. Omogočati varne, tihe internetne delovne prostore	Premagovanje socialnih razlik	2 mesti na obstoječi lokaciji. Na novi lokaciji knjižnice načrtovati taka mesta v skladu s pravilniki, uredbami.	Pregrada v čitalnici, opremljenost prostora za priklop IT tehnologije
13. Povečati fizični prostor	Sodobna knjižnica je tudi prostor - trenutno stanje = 450 m ²	1.200 - 1.600 m ² uporabne površine	Aktivna udeležba pri načrtovanju, selitev v nove prostore
14. Povečati skrb za varnost na spletu	Preprečiti okužbe z virusi, zlorabe osebnih podatkov, vdore v profile na družabnih omrežjih	Ničelna toleranca do vdorov	Izdelava politike informacijske varnosti in poenoteno upoštevanje standardov s tega področja
15. Vztrajno prepoznavati in izkoriščati priložnosti v negotovem svetu	Delovati proaktivno. Digitalno večji strokovni delavci.	50 % povečati kompetentnost strokovnih sodelavcev. Cilj je 100 % zmožnost uporabe digitalnega knjižničnega informacijskega sistema.	Skrb za redno usposabljanje kadra.
16. Okrepiti kadre, kadrovska zasedba	Številčno in izobrazbeno pravilna in dovoljšna kadrovska zasedba	V skladu s sistemizacijo zaposlitev še najmanj 3 strokovnih delavcev - v primeru selitve v nove prostore	Izračuni po Pravilniku o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti, Zakonu o knjižničarstvu, Uredbi o osnovnih storitvah knjižnice ...
17. Vstopati med priseljence, tuje državljane	Omiliti težave z integracijo in učenjem slovenskega jezika	2 x mesečno pripraviti srečanje za ženske in mlajše otroke	Vodenje preprostih pogovorov za usvojitev osnovnega besedišča v slovenskem jeziku

8. TVEGANJA ZA REALIZACIJO STRATEŠKEGA NAČRTA

Tveganja, da strateški načrt ne bo izpolnjen, izhajajo iz različnih segmentov. Čas 2021 do 2025 je že predhodno v letu 2020 zaznamovala svetovna pandemija z virusom Covid – 19, temeljito preselila mnoge dejavnosti v digitalni svet, v storitve na daljavo in izkazala potrebo po čisto novih znanjih. Posledično se napoveduje gospodarska kriza, kako močno bo zarezala, še ni znano. Preživeli bodo najbolj prožni, morda z omejeno dejavnostjo za določen čas.

Javno dobro, javne zavode, se da razumeti kot ekonomski dejavnik in prispevek k dobrobiti družbe in ne le kot porabnika javnih financ. Programska sredstva so tista, ki najbolj vplivajo na strokovni razvoj knjižnic, da sprostijo strokovne potenciale in se razvijejo v kulturno in izobraževalno središče lokalne skupnosti. Ob občinskih sredstvih za program prispeva precejšen delež lastnega prihodka iz postavk članarin, zamudnin ... knjižnica sama. 55. člen Zakona o knjižničarstvu opredeli »prispevanje države k podpori usklajenemu razvoju knjižnične dejavnosti«, vendar je prispevek države neopredeljen. Glavnino knjižnične dejavnosti financira ustanovitelj in sicer zagotavlja sredstva za plače, materialna sredstva za tekoče poslovanje, investicijsko vzdrževanje in investicije, nakup knjižničnega gradiva in programska sredstva. V primeru selitve na novo, večjo lokacijo, bo treba zagotoviti višja finančna sredstva za plače dodatnih zaposlenih.

Tveganja	Aktivnosti za obvladovanje	Izvajalec
nezadostno poznavanje potreb okolja	izvajanje analiz potreb lokalnega okolja	direktor
	beleženje vtisov, predlogov	zaposleni
	aktivna komunikacija na relaciji zaposleni-vodja	direktor, zaposleni
	komunikacija s študenti, njihovi predlogi za nakup študijskega gradiva	zaposleni
	ciljno komuniciranje s starši predšolskih otrok	direktor, zaposleni
prepočasna odzivnost	spremljanje aktualnih premikov v družbi, svetu	direktor, zaposleni
	spremljanje prilagajanja knjižnic na svetovni ravni	direktor
	sodelovanje z Združenjem splošnih knjižnic	direktor
	sodelovanje z ustanoviteljem, Svetom zavoda	direktor
absentizem zaposlenih (bolniške odsotnosti)	zagotavljanje in izvajanje promocije zdravja na delovnem mestu	direktor, zaposleni
	redni letni razgovori z zaposlenimi	direktor
	prerazporeditev delovnih nalog	direktor, zaposleni
	nadomestna zaposlitev za čas daljše odsotnosti	direktor
umanjkanje znanj	posodobljen dokument nabora potrebnih znanj, zlasti digitalnih	direktor, zaposleni

Tveganja	Aktivnosti za obvladovanje	Izvajalec
	skrb za stalno strokovno izobraževanje zaposlenih	direktor, zaposleni
	spodbujanje samoizobraževanja	direktor
	pravočasno prepoznavanje novih tokov in potreb po novih znanjih	direktor, zaposleni
	zagotovljena sredstva za izobraževanje	direktor
pomanjkanje prostovoljcev za določene programe	prevetritev programov, morebitna ukinitvev programa	direktor, zaposleni
	prerazporeditev lastnega kadra	direktor
časi izrednih razmer	čim hitrejša prilagoditev programa	direktor, zaposleni
epidemije, naravne katastrofe	povečana komunikacija z občani preko socialnih platform	direktor, zaposleni
	omejena dostopnost kulturnih dogodkov, prenos kulturnih dogodkov na socialna omrežja	zaposleni
	uporaba e-storitev, klasične pošte za pošiljanje gradiva	zaposleni
	sodobna oprema IKT	direktor, ustanovitelj
	izvajanje možnega npr. samo izposoja	direktor, zaposleni
večja okvara bibliobusa	oskrba po predhodnem naročilu, »Knjiga na dom«	zaposleni
	knjiga po pošti	zaposleni
	pravočasno načrtovanje novega bibliokombija, zagotovljena finančna sredstva	direktor, ustanovitelj
omejena finančna sredstva	komunikacija z ustanoviteljem	direktor
	prilagoditev programa	direktor, zaposleni
	zmanjšanje programa	direktor, zaposleni
	povečanje lastnih sredstev – višje članarine, zamudnine ..., morda tržna dejavnost	direktor, zaposleni
	iskanje novih virov - partnerstvo	direktor, zaposleni
odlašanje reševanja prostorske stiske knjižnice	aktivna komunikacija z ustanoviteljem	direktor
	posredovanje odzivov javnosti ustanovitelju	direktor
	aktivna udeležba pri pripravi Lokalnega programa kulture	direktor
	permanentno obveščanje o knjižnični dejavnosti, doseženih rezultatih	direktor, zaposleni
	uporaba zunanjih prostorov za večerne dogodke	direktor, zaposleni
	dejavnost izven zidov knjižnice	direktor, zaposleni

9. POVZETEK

Delo Knjižnice dr. Toneta Pretnarja je usmerjeno v delo z uporabniki, ukvarjanje pretežno z gradivom intenzivno nadgrajuje z ukvarjanjem s človekom. Knjižnične dejavnosti so skupinske in predstavljajo interakcijo ljudi. Dobre bralne veščine so ključne, zato ljudem pri razvijanju le-teh nudimo različne oblike pomoči.

S knjižničnim gradivom in storitvami vplivamo na kakovost življenja posameznika in lokalne skupnosti: prispevamo k razvoju znanja in kulture, širjenju demokratičnega odločanja, k socialni strpnosti. Pridobitev za posameznika kot rezultat delovanja knjižnice je temeljnega pomena. Ni pa lahko merljivo. Največji izziv je nagovoriti neuporabnike, da bi prešli med uporabnike.

V lokalnem prostoru ostajamo glavni nosilci bralne kulture, spodbujevalci razvoja bralnih kompetenc, baza za izobraževanje in razgledanost občank in občanov Tržiča ter v toku z digitalnimi svetovi. Knjižnica ni le porabnik javnih sredstev, je ekonomski dejavnik lokalne skupnosti.

Marinka Kenk-Tomazin

Vir podatkov: <https://www.stat.si/statweb> (april 2021)